
... A NIJE MI DO SMIJEHA

AKADEMSKA MISAO
Beograd 2017.

Tanja Vrećo
... A NIJE MI DO SMIJEHA

Izdavači
BOOK, D.O.O, Beograd
Akademska misao, Beograd

Za izdavače
Ljubo Ososljija
Aleksandar Rašković

Urednik
Jelena Milovanović

Lektura i korektura
Aleksandra Šarenac

Grafička obrada i prelom
Željko Hrček

Dizajn korica
Olivera Zogović

Štampa
Planeta print, Beograd

Tiraž
1000 primeraka

ISBN 978-86-7572-178-2 (BOOK)
ISBN 978-86-7466-664-7 (AM)

NAPOMENA. Fotokopiranje ili umnožavanje na bilo koji način ili ponovno objavljivanje ove knjige – u celini ili u delovima – nije dozvoljeno bez prethodne izričite saglasnosti i pismenog odobrenja autora.

Мом оци

I

– Ma, šta kažeš, više si u mladosti proveo vremena u zatvoru nego kod kuće! E, vala ti ne vjerujem... Ma, kako to? Računaš li tu i ove ratne godine?

Gledam ga u čudu. Već je i ponoć prošla, a mi i dalje sjedimo i kartamo. Ovo naše druženje, iz noći u noć, traje bogami, odavno. Godine idu, smjenjuju se, i ja nemam više volje da ih brojim.

Kad bi neko virnuo u ovaj skućeni, dimom natopljeni prostor, pomislio bi „vidi ove dvojice u razbibrizi”.

A razbibriga se oteгла. I vrijeme se oteglilo.

I sve je usporeno, i nekako se vuče k'o puž golać dok pokušava da šmugne u prašnjavo šipražje preko izrovana puta, od kada je ovo zlo od rata najahalo na naše grbače.

I nikako da nas ostavi na miru. Samo steže i stišće, a mi teško, sa mukom hvatamo dah pod tim teretom. Ali ove noći mi dođu k'o spas od spoljašnjeg nameta. Red karti, red priče... I zora je tu. I onda opet red karti, red priče... I zora za zorom... provukoše se godine.

Noćas smo opet u ovom zadimljenom sobičku. Ja, čuvar ove prazne napuštene zgradurine i on – zatočenik ovog besmisla. Kroz odškrinuta vrata zuri, šupalj i memvljiv, mrak školskog hodnika. Nekadašnji huk mladosti što je jurio između ovih zidova zamijenila je teška tišina. Meni teška, toliko teška da mi ponekad tako pritisne grudi kao da će mi srce zdrobiti u hiljadu staklastih djelića.

Znali su ovi zidovi i za bolje dane. Mnogo bolje...

A sad, iza svakog ćoška zjape prazne učionice. Ponekad, kao vođen nekom višom silom, tumaram kroz taj opipljivi muk, i sve mi se čini da čujem dječije glasove... Ali ništa, samo tišina zavija...

Sad, u ovim teškim vremenima, poneka učionica služi za prenoćište. Ljudi dolaze, spavaju, prolaze... Svako se zadrži koliko

mora... dan, dva, poneko, bogami, i duže... Često ovdje ugrabe samo jednu noć, kad je dalek put do kuće sa fronta, a ima se premalo vremena između smijena. Dođu, ispruže noge u toploj postelji, ne buneći se na škripavi metal starih vojničkih kreveta što su iz razrušene kasarne prenijeti jer sve je bolje od mokre ilovače u bajtama.

I u središtu tog malog, čudnog svijeta smo nas dvojica.

K'o šipka i bubanj.

Čuvar ove prokletinje i stanovnik te iste prokletinje.

Njemu je ova, pomalo ukleta zgrada, dom. Meni utočište od svakodnevnice. A ona nije ni laka, ni dobra, ni kratka, ni srećna. Ali je moja, i nemam kud.

I dok u naletima prolaze umorna lica koja ovi zidovi i ne zapamte... ja sam tu, a ne znam što ću tu...sam sebi izgledam k'o ovaj stari rasklimani orman što zvrji u čošku skućene portirnice, bez svrhe i namjene...Oba smo klimavi i stari i oba smo u svojoj nepotrebnosti pomalo smiješni. Bar se meni tako čini.

Ali i on je tu. Moj partner u bdijenju. Moj udah života. Njegov dolazak, pomalo čudan, pomalo tužan, učinio je da ponovo oživim, dao mi razlog da ustanem, da koračam, da jedem, da trpim bol kad posle duge, neprospavane noći protegnem svoje bolne, skvrčene od sjedenja za ovim niskim stolom, kosti. On je moja, a ja njegova, slamka spasa.

Milo mi što je tu, a opet teško mi oko srca.

Ja, eto, imam svoju Bosku, I ne bih je mijenjao ni za šta na svijetu. Pogotovo sad, kad me onako lijepo sa toplom kafom i korom hljeba ujutru dočeka.

Ali on, moj Ahmed, nema nikoga. Ima mene, ali slaba mu vajda od mene. I ima neke svoje prebjegle daleko, preko ovih ukletih brda, pa mu to nekako dođe da nema nikoga.

I nema kud. Stisli se ovi zidovi oko njega, a ti zidovi su mu jedino utočište.

A ovu napuštenu zgradurinu čije zidove od truljenja čuvam, jer od nečega drugog, onako pošteno, nemam – ne računam u neki dom.

A on drugog doma nema.

Tu je, noću, jer kuće ima, a k'o da nema. Tu je i danju jer je zarobljenik. A opet, u neku ruku, kad se zbroje dva i dva, tako se ne može nazvati. U zatvoru nije, a opet i jeste.

Slobodno se kreće, a opet i ne kreće.

Mogao bi ići kud hoće, ali opet i ne može. A i kada je mog'o, nije htjeo. Sad bi možda i htjeo, ali ne može.

I o svemu ćuti.

Ne žali se.

Zovemo ga Miner, brišuću tim nadimkom njegovu prošlost i čvrsto ga vezujući za ovo sad. „Koliko čovjek može izdržati kad mu izbrišu juče”, često se pitam, gledajući ga. Ponekad ga zovnem njegovim pravi imenom, ali samo kad smo nasamo, i samo ponekad.

Čini mi se da kad ga zovnem pravim, krštenim, ako bi se to tako u njegovom slučaju moglo reći, imenom, probudim neke zaboravljene slike, duboko pokopane u tananim dubinama duše mu, koje izbjegava, odmiče od sebe, jer bez njih, znam, lakše progura dan.

A ponekad, pod navalom straha od stranaca koji nalete u sitne sate tražeći zaklon do svitanja, ime mu ne izgovaram. Preskočim ga. Rat je, treba biti oprezan. Ne bojim se ja ljudi, ali rat iznjednio neljude. Tih se ja bojim... I baš sam ih se nagledao... Neki stranci koji sa vjetrom dođu u ovaj naš začaureni grad i opet sa prvim vjetrom odu dalje...

Gledam ga pa mi milo oko srca, prirastao mi mangup za ovo staro klepetalo u njedrima. Gledam ga i preturam po mozgu ono što mi o zatvoru reče. Vjerujem mu, a opet i ne vjerujem.

– Lijepo ti kažem... To ti je živa istina.

Iz razmišljanja me trže njegov grleni smijeh.

Pilji u me' svojim veselim očima. Veselim, punim topline i dobrodušnosti. Znam i ja sam njemu mio, mada ne znam zašto. Priznajem da me ta dobrota često ostavi u čudu, ali eto, Bog valjda tako uredio. Takav je Miner. Prostdušan i veseo.

– Ma, ne vjerujem ti – u nevjerici vrtim glavom.

– Ne moraš. Ali da znaš ja tebe nikada nisam slagao. Valjda si se za sve ove godine uvjerio da ja uvijek pravo govorim – kao duri se. – A što da ti lažem? Pa nisam se hvalio da sam se sa kakvom

svijetskom glumicom po krevetu valj'o. Kažem ti da sam više u zatvoru bio nego van njega... a kome je to na čast?

– Bogami, nikome. A što si, jadan, visio u ćuzi? – pitam, više da bih ga od osude zaštitio nego zbog radoznalosti.

– Sve zbog šege – smije se.

– E, sad te baš ne razumijem. Kako bolan zbog šege?

Opet, nije da sam radoznao, ali nekako mi ne ide u glavu da neko zarad šale zatvora dopadne.

– Ali pošto mi ne vjeruješ – nastavlja on kroz smijeh – ajde, ispričaj ti meni nešto, bilo šta, ja tebi vjerujem. Šaljivdžija si ti. Mora da si bar jednom zbog šale kakve nevolje dopao. Liči mi to na tebe.

Zaškilji kroz dim u mene i kao da načulji uši. Znam da više ni jedne neće prozboriti. Takav ti je moj Ahmed, tvrdoglav k'o mazga. Kad začuti ni kliještima mu riječ ne možeš iščupati. Podmukli kašalj izroni mi iz pluća, zapara dim koji nas razdvaja. Izroniše te njegove oči. Svjetlucave, u iščekivanju.

– Pa, nije da nisam spreman na šalu. Volim da se šegačim i kad treba, a bogami, i kad ne treba. Ali jednom, ta mi šala zamalo dohaka – šištavo prozborih. – Slušaj!